

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Egész évre . . . . . 10 frt - kr.
Félévre . . . . . 6 . . . . .
Negyedévre . . . . . 2 . . . . . 50 . . . . .
Egy hónapra . . . . . 1 . . . . .
Egyes szám ára 4 kr.

Felolós szerkesztő: **BENEDEK JÁNOS.**
Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díj:
Hat hasábos petit sorért 5 kr. Nagyobb terjedelmű többmór
hirdetések alkú szerint jutányos áron vétetnek fel.

Vörösmarty Mihály.

(S. B.) A magyar közélet egymást csapkodó hullámainak erős zugását egy-egy pillanatra elcsendesíti az az ünneplés, melyet **Vörösmarty Mihály** születésének 100 éves fordulójára alkalmából rendeznek országsszerte.

A költő megyéjének fővárosából, Székes-Fejérvárról indult meg ez ünneplés rendezésének eszméje s ma már az ország minden nagy városa veteledik azon, hogy minél értékesebb módon, minél tartalmasabban emlékezzék meg a magyar költészet ez óriásáról.

A napokban Budapesten ünnepltek, tegnap Debreczenben! Követni fogja ezt számtalan ünneplés, melynek zaja hirdetője lesz az egész magyar nemzet közérületének.

Vörösmarty emléke előtt levett kalappal áll meg minden ember. Szívében a kegyelet hangja mellett az öntudat is megszólal s büszkevű teszi magyar voltára. Mert Vörösmarty és a magyar szellem két olyan elválhatlan fogalom, a mely a költő életpályájának minden lépését jellemzi, határozottá teszi.

Ha frázisokban akarnánk Vörösmarty érdemeit méltatni, akkor ahoz a fátylahoz hasonlítanánk, mely bevilágított a késő éjszakába, bizalmat keltvén a kétkedő szívekben; de mert becsüljük, büszkék vagyunk reá, csak

annyt mondunk róla, hogy az ő atyai gondossága nevelte költészetünket abban a korban, melyben még három, vagy négy Vörösmarty nagyon ráfért volna a magyarra.

A költészet majd minden ágával foglalkozott. De bármit írt, annak minden betűjéből a magyar beszélt a magyarhoz. Régi nemzeti dicsőségünk, gyászunk költői mezbe öltöztetésével is a magyar szívekhez szólt, a magyar ember lelkének kulcsát akarta megkeresni.

Költészetét szétbonczolták már az irodalom történet emberei. Megállapították értékét. Erről beszélni szükségtelen, hisz Szózata emelt már a nemzet szívében olyan emléket, melynek értéke mellett eltölpül a világverő zseni legnagyobb alkotása is. A másik emlék most készül! Nem a szobor, de az a lelkes örömrivalgás, mely mint futó tűz terjed szerte e hazában s zeng hozsánánát neki születésének fordulóján.

És ez az ő igazi apotheozisa! Az igazság kitöltetése! Lelke megálmódta, hogy lesz még egyszer ünnep a világon, s ime minden magyar költő igaz világában, a mi országunkban válik valóra jóslata.

A magyar faj Vörösmarty által álmodott diadala ez! Mert a hol a nagyot így ünnepli népe, annak az országnak szelleme tiszta, öntudata erős, jövője biztos.

Ezt fogja hirdetni az a szobor is, mely jó későre bár, de mégis állani fog az ország szívében.

És ha majd december 2-ikán együtt lesz az ország színe-virága Székesfejérváron s majd ha annak a megyének levegőjét szívjuk be, hol a nagy ember bölcsőjét ringatták, a nemzeti szellem igaz képviselőjének emlékünnepe nem fog ártani mindezeket a régi igazságokat még egyszer elmondani, mert ezeknek elismerése biztosított Vörösmarty számára a nemzet szívében olyan helyet, mint a hol most van,

Legyen ez a nap magyarnak olyan ünnepe, a mely magához s a nagy költőhöz illik!

Debreczen, November 26.

— **A belényesi választás.** Széll Kálmán paktumot kötött ez uttal először Tiszákkal. Belegyezett abba, hogy a Beöthy Algernon halálával megüresedett belényesi képviselőiséget Gajári Ödön Csongrád népszerűtlen képviselője nyerje el. A Tiszák a paktum után rögtön kiadták a rendeletet, hogy Belényes képviselője Gajári lesz. Bihar megye központi választmánya így intézkedett, és Belényest meg sem kérdezve, Gajarit nevezte ki a nyakára. A választó kerület polgárai azonban egyáltalában nem örvendettek a felső nyomásnak, hanem kerekén kijelentették, hogy nekik **Kossuth** párti képviselő kell. Tegnapelőtt egy két tagú deputáció járt bent Nagyváradon, s előbb Nadányi Jenőt majd Halász Lajost kérték fel a mandátum elfogadását. Mindkét jelölt elfogadta volna, a biza-

Fráter Erzsébet.

A »Debreczen« tárczája.

Fenn Nógrádmegyében, a Madáchok ősi fészkeben sokat beszéltek az ötvenes években Fráter Erzsiről, Madách Imré nejeről. Az alsó-sztrigovai kastélyból szomorú legendák keltek szárnyra.

A nemes magyar udvarház tiszta világát elsötítette egy könnyelmű asszony, aki elfeledkezett arról, hogy ura jó hazafi voltáért szenvedni börtönét, tehát kétszeres megadással elviselnie sorsát.

Madách egy honvéd menekültnek adott vendégfogadó szállást a maga házába. Több sem kellett a Bach embereinek. Éjnek idején zavarják fel nyugalmából a költőt és börtönbe hurcolják, hogy két esztendeig egye a rabság keserű kenyerét. Hiába vetik latba befolyásukat Madáchék előkelő ösmérősei, hiába az édesanya minden áldozata, Madách Imrének lakoinia kellett büneiért, melynel nagyobb ez időben elkövetni nem lehetett. És mit tesz Fráter Erzsébet? A helyett, hogy türelemmel, megadással viselné sorsát, hamarosan megfélemedezik a hitvesi és anyai kötelességeiről.

Pedig micsoda mintakép lebegett előtte Majthényi Zsófiában a költő édes anyjában. Az özvegy régóta élte egyedül való, szomorú napjait. Még javakorában volt és szép asszony hírében, mikor férje meghalt. Három gyermek

nevelésének és egy nagy gazdagság vezetésének gondja szakadt rá.

A gyermekek közül a legidősebb Imre, őt elküldi az anyja Pestre, öcsésével, Pállal egyetemben előkelő uri nevelésben részesíti, úgy a fiatal Madách kora legelőkelőbb ifjával, Lónyai Menyhérttel, a két Andrássy fiával, a Gyulával (a későbbi miniszterelnökkel) és Manóval, Beniczky Ödönnel és másokkal köthet barátságot, itt forr ki a fiatal Madách egyénisége. Milyen szálfinom kedélyvilága van hogy minden aki és ami őt körül veszi, jelkületében nyomot hagy.

A barátok, az ifjúkori szellemek, a csiszolódások és örömök, a boldogság és szenvedés. Még maga sincs tisztába maga magával. Hivatása, rendeltetése van-e a körben, melybe sorsa állította? Drámát ír, verseket ad ki, majd más irányban keresi becsvágya kielégítését.

A milyen állhatatlan itt, olyan a szereplésben is. Mert Fráter Erzsébet távolról sem volt az egyetlen, a ki a fiatal Madách szívét lánggra lobbantotta. De az utolsó! Etelka, Amália, Ida mind mélyebb nyomot szántanak szívében és fiatalkori költészetében, a mikorra Fráter Erzsébet annyira lekötöti értekeit, hogy elhatározza: feleségévé teszi, még nagykorúságát sem érte meg.

Tíz esztendő következik azután, a legboldogabb vagy talán egyetlen boldog korszak

a költő életében. Mert úgy tetszik, semmi becsvágya sem teljesedett oly mértékben, mint óhajtoita, a ki pályára lép. Megyéjébe lesz szószólója a küzdelmeknek, melyek a negyvenes évek érzését izgatták. De csakhamar ott hagyja a küzdőteret, melyre hevesen leplek ki a szó és műveltség oly hatalmas fegyverrel, mint a fiatal Madách, mi kedvetlenítette el, nem tudjuk. Drámát ír, akadémiai babérra vágyik, műveit figyelemre sem méltatják.

A házasság élet n ugalmas réva boldogságot ígér. Ott hagyja régi ideáljait és szívekkel veszi magára a férj és később az apa kötelességeit. Fráter Erzsébet lény, bármely egyszerűnek is lássék, kitanulhatlan. Mielőtt a költő feleségévé lesz, nagyon rövid volt közöttük az ismeretség. Majthényi Zsófia, akit féltékenyen őrizi a Madách család puritán szentélyét, nem igen szívesen látja a házasságot!

Mintha balsejtelnék kelnének már akkor mélyen érző anyai szívében és előre látná gyászárnyékát, mely fiának családi életére fog majd borulni.

Velősárgos idyl az a tíz esztendő, melyben Fráter Erzsébet megaranyozza a költő életét. Lirájának sötét hangulatát verőfény váltja föl, kedélyének komor zárkózottsága a megelégedés derűjén oszlik föl.

Gyermekein boldogan pihen meg tekintet

lom megnyilatkozását csak az volt a baj, hogy még programbeszédet sem lehet tartani, annyira közel van a választás. Mutatja ez a dolog azt, hogy a Tisza fél a politikai stréberkedésnek már Bihar legmamelukabb kerületében sem hisznek, s nagyon valószínű, hogy éppen e miatt a közeli választások más képet adnak Bihar vármegyének.

Vörösmarty lakóháza Debreczenben.

T. szerkesztőség!

Becses lapjok szombati számában rövid lélegzetű ujdonság jelent meg Vörösmarty Mihály debreczeni lakóházáról. Az ujdonság írója szerint a Szózat hallhatatlan kölője 1843-ban lakott ebben a házban.

Szíves engedelmükkel ezt a tévedést, mert a dátumban tévedés van, — én helyre gazitom s elmondok egyet-mást Vörösmarty debreczeni tartózkodásáról.

Néhány nappal ezelőtt egy régi ösmerősöm bizalmasan figyelmeztetett engem a csapó utcza 16. sz. házra, ahol az I. kerületi reodőr kapitányság is székel. Így tudtam meg, hogy ez a ház, az özvegy Kardos Istvánné urnó háza, irodalomtörténeti szempontból is nevezetes; annyira nevezetes, hogy magyar ember csakis áhítatos kegyelettel jmehet előtte el. — A ház régi multjából már ennek előtte felderítettem azt, mikor a váradi Baranyi család XVII—XVIII. századbéli debreczeni szerepléséhez, valamint Debreczennek az ugyanazon századokbeli helyrajzhoz adatokat gyűjtöttem — hogy ez a ház és telek a XVIII. század második felében Baranyi József senátor és tribunus plebisé volt; imig a vele szomszédos Szék-féle sarokteleknek a patika helyen állott derek köhazzal együtt ugyancsak a Baranyiak idősik — kálvinista — ágából származott Baranyi Samuel notarius es senátor, — testvérbátyja az imént említett Józsefnek, — volt 1741-1757 között a gazdája. Mindketten magok szerették ezeket a jószágokat.

Mert edesatyjuk tekintetes, nemzeti es vitéző Baranyi Mihály uram, Debreczennek 1724-től 1735 ig érdemes főbirája s az új templomnak, melyet mi most közönsége-

te es növekvő anyagi jólétben nagy tervek fogamzanak meg agyában családját, jövődő működését illetőleg.

Csodálatos, hogy Majthényi Zsófia még mindig bizonyos idegenkedéssel tekintti menyét, megbekült már a gondlattal, hogy tan o családott Fráter Erzsiben, de lelke mélyében ott maradt a kétség.

Nem tudta sehogy kiirtani, Madáchné sem nagyon ragaszkodik hozzá. Érezte, női szívvvel éreznie kellett, hogy az a szeretet, melylyel fogadja, nem neki, hanem csak a fia feleségének, unokai anyjának szól. Milyen igaz volt az anyjának! A kétségek csabamar igazra váltak, Alighogy Madáchné kiragadták otthonából, Fráter Erzsi igazolja mind azokat:

A fogoly férj szeretettel gyöngeséggel teli leveleket ír börtönéből néjének. Gondoskodik mindenről, hogy érezze helyzeté szomorú voltát; elátja bőven anyagiakkal, edesanyját kéri legyen mellette, tapasztalásaival segítse, tanácsaival támogassa. Am dFráter Erzsi, úgy látszik rossz gazdasszony. Sosem elég neki a pénz, melyet kap. Madáchoz irt leveleiben egyre panaszkodik.

De leginkább kikel anyósa eljen, aki nem tud sehogy sem megbékülni menyével. O-

sen kistemplomnak nevezünk, — ujja építője, — eleiről maradt ősi házát, az új templom mellett, ahol most nt. Kiss Albert ur lakik, még 1725-ben 1000 vonás frtért örökösen eladta Király Istvánnak es nejének. — A Vigkedvü familiáról álló másik piac-utcza házát pedig, — a melynek helyén most a posta épület áll, — örökösai u. m. özvegy Baranyi Istvánné Kutas Sofia, Baranyi Samuel, Baranyi Mihály, Baranyi József, nemkülönbben Baranyi Zsuzsánna Szunyoghy Jánosné, Baranyi Mária Comáromi Jozsefné es Baranyi Klára doktor Buziakai Györgyné 1740 okt. 18-án 4800 magyar frtért eladták Comáromi József sogor uroknak s nejenek Baranyi Máriának.

Különbben anyai részről; néhai Kardos István a csapó-utcza 16. sz. ház jelenlegi birtokosának a férje is Baranyi vérből származott, — az ő edes anyja Baranyi Juliánna, id. Kardos Istvánné Baranyi III. Mihály főbíró edes testvérenek, Palnak lévén déd unokája.

De hát én voltaképen nem a Baranyiak nemzetség-rendjéről; hanem Vörösmarty Mihály debreczeni lakóházáról es tartózkodásáról ígertem az imént, hogy beszélek. Vörösmarty Mihálynak es családjának 1849 ben, azokban az örökre emlékezetes hónapokban adott barátságos hajlékot ez a ház, mikor Kossuth Lajos, a kormány es a nemzetgyűlés Debreczenben intézték a haza sorsát. Vörösmartyék is 1849. január első napjaiban érkeztek Debreczenbe s körülbelől május égég maradtak itt. Lakásukról a városi tanács által kinevezett bizottság gondoskodott. Bizony roppant nehéz feladat volt anyi száz lakást kereső idegent elszállásolni, — az ország legelső férfait, akik közül számosan családjukkal együtt kerestek új otthont az akkor még nagyon is egyszerűen, kevés igényekkel építkező városban. Vörösmartyék is csak két butorozott szobát béreltek. A konyhat — mert magok főztek — közösen használták a házi asszonylyal, Kardos Istvánnéval. Az egyik szoba az utczára esett; a másik az udvarra nézett. Csaknem teljesen abban az állapotban van ma is a ház es lakosztály, ahogy 50 évvel ezelőtt találta a három legnagyobb magyar költő legidősibike. E szerény lakosztályban töltött közel öt

aki özvegyi voltával megtudott derekasan állani az élet kezdelmeivel, önállóságot türeést kívánt menyétől is.

Erzsi a dolog könnyebbik végét fogta. Röviddel azután, hogy magára maradt, csakhamar vigasztalót keresett, aki bus özvegyi magányának szomorúságát feledtesse. Meg is találta egy környékbeli jómódu földesurban, aki gazdag is volt, fiatal is, csinos is. A fama azt beszélt, hogy ez a földesur nem az egyetlen vigasztaló.

Az edes anya vérző szívvvel látta fia családi tűzhelyének bomlását, megszakit minden összekötötétét menyével, hallani sem akar róla. Az ereszt felső vidék beszél már Fráter Erzsi botrányos viselkedéséről s mikor egy losonczy mulatságon megjelenik, rövidesen kitancsolják a teremből.

A botrány illetően nyilvánosságra kerülése betetőzi a Fráter Erzsiről keringett híreket. A költő pedig börtöne szomorú magányában álmodik az ő szabndulása örömeiről, szédült fészke újra felépítésén, felesége martíromságának megváltásáról.

Milyen volt az ébredés? Nagyszerűen felel meg reá az „Ember tragédiája”-ban,

hónapot Vörösmarty, meg a felesége Csajághy Laura, két kis gyermekökkel, Béával, aki most államtitkár es Ilonával, aki Széll Kálmán miniszterelnöknek a felesége.

Volt egy cselédjük is, akit magokkal hoztak.

Bár a költő lelkére már ekkor borús hangulat szállt s fájó aggodalmak gyötörték a szívet, — azért zajosan teltek a napok Vörösmartyék lakásán. Rokonok, barátok, ismerősök jöttek-mentek.

Olyik huzamosabb ideig maradt vendégszerető körükben. Így például Petőfiné heteket töltött náluk Zoltán fiával együtt, mikor Petőfi elment Erdélybe — a Bem seregéhez. Néha Kossuth Ferenczet es Lajos Tódort is bevezette a nevelőjük, hogy a fiukkal elszavaltassa Vörösmarty előtt azt a költeményét, ami már akkor is imádsága volt a magyarnak:

„Hazádnak rendületlenül légy hive óh magyar!”

Hány ilyen nevezetessége van a mi városunknak, — amit mi magunk debreczeniek es ösmerünk. Mert nincs elég érzékünk saját multunk, történetünk létező emlékeinek megbecsüléséhez.

Közülünk hányan tudják megmutatni, hol állott a ház, a melyben a magyar Kálvinnak Mélius Péternek nagy szelleme alkotta a reformatio fuvalatára ébredő zsenge nemzeti irodalom első műveit?

Melyik volt a megtisztított vallást Duánatul es Debreczen vidékén elterjesztő enyingi Török Bálintnak curiája? Hol szállásolták el őseink az orosz verő XII. Károly svéd királyt?

Mi jel hirdeti a collegium ima termében hogy ime itt tanácskozott 1849-ben a képviselőház? Az andaházi Szilágyi intézet háza homlokzatán: erről az erkélyről hallotta Kossuth Lajost szónokolni a debreczeni polgárság? Hol az emléktábla a csapó-utcza 27 sz. házon, melyben Sárossy Gyula; a csizmadia színen, melynek a helyén állott házban Vachot Sándor; a sz.-anna-utcza 1. számú házon, melyben br. Jósika Miklós; a burgundia-utcza 35. sz. házon, melyben Tancsics Mihály; a széchenyi-utcza 16. sz. házon, melyben Vas Gerben es azon a szt.-anna-utcza házon, amelyben Jókai Mór es Laborfalvy Róza laktak egykor?... Se a ref. egyháznak ama kántori-lakásán, a melyben Révész Imrécék 40 évvel ezelőtt a pápens elleni küzdelmet, ezt vér nélküli dicsoóságos nemzeti ellenállást szerveztek.

Valóban Debreczen utczaival telve vannak nagy idők es nagy embereknek emlékeivel. Csak hogy mi a közönyös es hálatlan utódok elfelejtették a multat. Behunyjuk a szemünket, hogy ne lássuk régi dicsoóságunk fényét. Hallgatunk, mintha megneveltünk volna, mikor idegen látogatók azt kérdezik tőlünk: mutassátok, mitök van, a mire büszkéek lehettek? Összedugjuk a kezünket, pedig minduntalan szükségünk volna, hogy a történelem éített forrásából merítsünk biztatást, erőt, lelkesedést.

Nem költséges emléktábla felállítására gondolok. Csak kevésbe kerülő feliratok jezzék az irodalom, művészet, tudomány, iskola, egyház, város, haza, hit es szabadság hirneves alakjainak nevét, eseményeinek helyét. Ez által csakhamar megsaporodik városunk érdekes látványainak száma es a mi

a legfontosabb: megelevenednek a kőfalak és tanítani fogják a járó-kelő tömegnek a város történetét, régi dicsőségét,

Debreczen, 1900. nov. 26.

Hazaifias üdvözléssel

Zoltai Lajos.

A vendég.

Egy pörös esetben a járásbírósa kimondotta, hogy a kavéháztulajdonos minden vendéget kiszolgálni köteles. A kúvánházból való kiutasítás becsületsértést, vagyis büntetendő cselekményt képez.

Kávés: (A fogait szijja.) Ujjé!

Főpincér: a főnök urnak valami baja van.

Kávés: Látja azt a vörhenyeges szakálu urat?

Főpincér: Igenis.

Kávés: Nem tudja hogy ki az!

Főpincér: De azt hiszem... úgy rémlik... ha az emlékezetem nem csal.

Kávés: Az emlékezete lehet hogy nem csal, hogy ez az öreg ur csal, az bizonyos. Ez Gross ur, a híres hamiskartyás és pénzűgynök.

Főpincér: Csakugyan.

Kávés: A törzsvendégeim már jóakarattal figyelmeztettek, hogy a ven gazembert ne bocsássam be a helyiségembe. Ha ez a sipista idejár, a tisztességes emberek mindannyian kimaradnak... De ha kidobom a járásbírósa elítél.

Főpincér: Csak ez a baj? Ne féljen a főnök ur, mindjárt segítünk a dolgon.

Gross ur leveti a kabátját és helyet akar foglalni az egyik üres márványasztal mellett.

Főpincér: Bocsánat nagyságos ur, de ez az asztal el van foglalva.

Gross ur: Mit beszél! Hiszen rajtam kívül alig van itt öt vendég.

Főpincér: De a postásist urak azonnal itti lesznek. Ez az asztal öt hónap óta az övék.

Gross ur: (Egy másik asztal felé megy.)

Főpincér: Bocsánat, ez az állatorvos urak asztala.

Gross ur: (Egy harmadik asztalt akar okkupálni)

Főpincér: Itt meg a makkaroni gyár hivatalnokai ülnek.

Gross ur: Egy negyedik asztalra mutat. Hát az?

Főpincér: Ez a Le ne törd a gyöngé bimbó című betegsegélyző egyesület asztala.

Gross ur: Akkor hát mélyik asztal szabad?

Főpincér: Az a kicsiny nagyságos ur... a bejárat melléit.

Gross ur: De hisz ott elviszi az embert a légvonat.

Főpincér: (Szerényen.) Oh kérem... a légvonat nincs személyszállításra berendezve.

Gross ur: (Helyet foglal az asztal mellett.)

Hozzon egy forró feketét és küldjön egy néhány reggeli lapot.

Főpincér: Igenis.

Gross ur: (vagy huszonöt percig ül az asztalnál a nélkül, hogy pinczért latna. Végre elveszti a türelmét.) Ez már mégis sok!

Kávés: Mi tetszik?

Gross ur: Harmadfél órával ezelőtt kértem egy forró feketét.

Kávés: Ha kért volna, bizonyosan kapott volna. Azt hiszem, csak magában gondolta, hogy jó volna rendelni egy feketét...

Gross ur: (Lenyeli a haragját.) Hát küldjön most egy forró feketét.

Kávés: Rögtön.

További harmincz perc telik el, miközben Gross ur eszeveszetten csönget a

nélkül, hogy egy élő lény közelednék hozzá. Végre megjelenik a pinczér, egy csésze, világos, jéghideg kapuczinerrel.

Gross ur: Mi az?

Pinczér: mi lenne, jégbehűtött kapucziner.

Gross ur: De hiszen én forró feketit kértem!

Pinczér: Szó sincs róla. Jégbehűtött kapuczineret tetszett kérni. A saját fülemmel hallottam.

Gross ur: Ha szémtelenkedik, magához vágom a cukros tálcát.

Pinczér: Kérem... ahcz semmi joga sincs, hogy velem gorombáskodjék. (Méltóságosan el.)

Gross ur: (Magánkiívül.) Legalább egy kanalat hozzon.

Pinczér: (Visszatér egy leveses kanállal.)

Gross ur: Mit hozott?

Pinczér: Hat egy kanalat.

Gross ur: Evvel igyam meg a kávémat.

Pinczér: Bocsánat, azt hittem hogy valami orvosságot méltóztatik bevenni. Rögtön kieserélem, (távozik s tizenöt perc múlva visszatér egy kávé kanállal, mely csak úgy ragad málnalétől.)

Gross ur: (Rekedten a dühtől.) De hiszen a kanál csupa málnaszörp!

Pinczér: (Hidegen megnézi a kanalat.) Csakugyan! (Méltóságos arczczal.) Legyen nyugodt Uraságod, a tüzilegőnynek azonnal felemondunk.

Gross ur: Hat hozzon egy másik kanalat!

Pinczér: Minek? A kanalat Stern ar használta... biztosítom róla, hogy igen tiszta és rendes ember... Azután bátran a szájába veheti...

Gross ur: Rögtön arzulutóm!

Pinczér: Pardon, ilyen hangon nincs joga beszólni velem... Utóvégre a pinczér se kutya... (Lassu leptekekkel távozik.)

Gross ur: (Vérben forgó szemmel.) Fizesetek!

Főpincér: Parancsol?

Gross ur: Szamitsa fel ezt a kotyvaléket.

Főpincér: Kérem ássan... Egy kotyvalék... tizennyolcz...

Gross ur: (Odalök néhány pénzdarabot.) Maguk se érik meg, hogy meg egyszer idejövök. (Magánkiívül el.)

Főpincér: (Udvartasan.) Jónapot nagyságos ur.

Sancho Panza.

Színház.

Nagyvárad impressziók.

Az elmúlt héten a véletlen jó akaratából pár napot Nagyváradon töltöttem. Egy régi jó ujságíró barátommal Ady Endrével mentem át. Utközben sokat vitakoztunk Nagyvárad és Debreczen kulturájáról, haladásáról. Ő Nagyváradról mesélt legendákat, én pedig Debreczen mellett harcoltam tüzzel-vassal.

Végre is azzal tromfoltam le az én barátomat, hogy Nagyvárad csak «pakfon» város.

Megerkeztünk Nagyváradra. Mondanom sem kell szívesen fogadtak. A nagyvárad ujságírók, a legszeretreméltóbb emberek a világon. Ismerős lévén Nagyváradon, nyakamba vettem a várost. Jártam jobbra, balra, utcáról utcára, s kerestem a «pakfont»! Megszégyenülve vallom be, nem találtam meg. De talál-am helyette mást! Egy nagyvárost, mely a fejlődés, a haladás azon útján van, hogy nemsokára első büszkesége lesz Magyarországnak.

Sajátságos népe van ennek a városnak. Az első pillanathban úgy tetszik, mintha a külsőségekben keresné a gyönyörűséget. De az az egészséges, erős szellem, mely minden lakójának ott ül a szemében, elárulja csakhamar, hogy a váradiaik azok közül a modern magyar

emberek közül valók, a kik a nyugot urópai műveltség színvonaláról nem akarnak letérni még akkor sem, ha e miatt a közköltő néhány perczenntel emelkedik.

Nagyváradon az érdeklődés most egy dolog, a színház körül ő szpontosul. Szemben a Körzsszel, a város legszebb helyére építettek a Szigligeti színházat, a mely ez idő szerint Magyarország legszebb színháza. Szeretettel nézegeti az impozáns épületet minden nagyvárad ember, s lelkének egész melegével örvend, hogy a magyar színészet végre valahára ott is meglepedett, szépséges szép hájléket kapott.

A színházzal együtt beczégeti a színészeket minden várad ember. A társulat java részével megismerkedtem, s az ő szavukat ismétlem, hogy a várad közönségél kedvebb nagyon kevés van az országban. A színigazgató Somogyi a dolog természete szerint a kasszával is megvan elégedve. Nagy bérletet csinált, napi bevétele elegendő, s bár ez idő szerint a vidéki színigazgatók között neki van a legnagyobb társulata, a szezon anyagi hásszonnal fogja bezárni.

A társulat elsőrendű. Bár meglátszik hogy még nincs összetanulva, mégis pompás előadásokat produkál. Három előadást néztem végig, s objektíve szólva gyönyörködtem.

A társulat erősségei Peterdy ez a régi jó színész, a Balla pár, Forrai Ferike, a Pinter pár, Szohner Olga, Füredi, Ny a r a i Antal (Ezt a zseniális művészt A szabin nők elrablásában láttam. Retegit játszott). Csak egy szóval jellemzem «nagy» volt.) Bognár István (ki valószínűleg Debreczenbe jön) Madas Pista ki fiatal gyerek, de jó naturbursch. Szándékosan hagytam hátra a mi kedves földinket L á n y i Edithet, a kit az egész nagyvárad közönség szeretete vesz körül. Legutóbb a görög rabszolga Iris szerepében aratott nagy sikert. Erősen halad, s kritikusat a legszebb jövőt jósolnak neki.

A társulat többi tagjai, a kiket nem volt alkalmam látni, a nagyvárad színházi kritikuskok véleménye szerint szintén igen jók. Hogy teljesen komplett társulat, s hiányos szerepkörökről mint nálunk — szó sincs, kétséget sem szenved.

A pezsgő színházi élet jellemzésére hozom fel, hogy ott egy Színházi Ujság is van. És a mint meggyőződtem, az ujság fényesen prosperál. Szerkesztője S z ú c s Dezső egy zseniális ujságíró, kiben annyi ötlet, szellem van, hogy maga megcsinálja az eléggé terjedelmes ujságot.

A színház maga pazarul van berendezve. A közönség kényelméről úgy van gondoskodva, hogy a legegésőbb ember sem talál semmi kifogást. Sőt a kényelemért talán pazarolták is a helylyel, mert az első emeleti páholyok jobb és bal bejáratánál olyan tágas — fényesen butorozott — két társalgót csináltak, a mit ha a nézőtérhez vetke volna 100 forinttal többet vehetne be naponként az igazgató.

Csodálkoztam először azon, hogy bár a színház kisebb, mint a miénk, mégis több mint 700 forint lehet naponként a bevétel. Ennek oka szintén a nagyvárad közönség áldozatkészségében rejlik. A nagyvárad helyárák sokkal magasabbak mint a miénk. Egy páholy például 7 forint!

Ez azonban nem riasztja vissza a közönséget. Esténként ott van a Szigligeti színházban a város színe java. A páholyok telve szép asszonyokkal, leányokkal, de annyival, hogy mellettük elhomályosul a tündériesen fényes nézőtér!

A három nap, melyet ott töltöttem, szükségtelen mondanom, hogy kedves volt. De kedves volt másért is. Mint sovínista magyart és ujságírótt meggyőzött arról, hogy Nagyvárad, mely mindez ideig is erősen magyar szellemű város volt, magyarságát most már épen nem félheti. Mert a Szigligeti szellemének épített színház erős őrizője lesz annak minden időkbén.

Sipos Béla.

A Csokonai-kör Vörösmarty ünnepélye.

— Saját tudósítónktól —

Debreczen nov. 25.

Csokonai és Vörösmarty emlékének együtt áldozott ma a debreczeni Csokonai kör, midőn a Csokonai születési évfordulóján tartani szokott évnyitó dísz-ülését ezuttal egyszersmind Vörösmarty ünnepelésének szentelte.

Az Arany-bika szálló dísztermében folyt le az ünnepélyes ülés vasárnap délelőtt a Debreczennek szép iránt érdeklődő, nemzeti nagyságainkért lekesülő közönsége és a lelkes tanuló ifjuság meglehetősen megöltötte ez alkalommal a Bika dísztermét.

Sokan voltak, de lehettek volna még többen is; csodálatos, hogy a Csokonai kör hasonló természetű ünnepélyein s ülésein majdnem kizárólag csak a szép nem szokott megjelenni, míg a férfi közönség sajnos — nagyon kevés érdeklődést mutat.

A polgárság pedig — elég baj — teljesen elzárkózik ezek elől a letekemelő s hazafias alkalmak elől, s nem igyekszik az ezeken való részvételével is kimutatni igaz honszeretetét s a költészet és tudomány iránti méltányoló elismerését. E bántó közönyösséget lehetetlen szó nélkül hagynunk.

Maga az ünnepély a leggyönyörűbben sikerült, s teljesen méltó volt ahhoz a kegyelethez, melylyel Debreczen egyetlen irodalmi társasága a magyar irodalom uttörő nagymesterének, a költők legnagyobbikának adózik,

A debreczeni dalegylet éneke nyitotta meg az ünnepélyes ülést, Mácsay Sándor karnagy átiratában s vezetése mellett szokott szabotossággal adta elő Csokonai örök-szép dalát: «A tihanyi echóhoz».

Géresi Kálmán, a kör elnöke megnyitó beszédében egyaránt adózott Csokonai és Vörösmarty szellemének. Irodalom történeti nagy tudásának gazdag tárházából merített eszmedus beszédében rá mutatott a Vörösmarty irodalmi pályájára s jelentőségére; s melegen üdvözölve a Csokonai kör ünnepélyes ülésén megjelent díszes közönséget, a kör ez évi felolvasó üléseinek sorozatát megnyitotta.

Benedek János, a Csokonai kör titkára lépett ezután az előadói emelvényre fekete díszmagyarban. Azon viszonyul fogva, melyben vele, mint lapunk f. szerkesztőjével állunk, kerülni vagyunk kénytelenek minden dicsérő szót s így csak annak megemlézésére szoritkozunk, hogy a közönség perczeig tartó tapssal s éljenzéssel jutalmazta költeményét, mely egész terjedelmében a következő:

Lesz még egyszer ünnep a világon.

Néma sirod enyhe sátorában,
Mely megnyugtat, mint a ringó bölcső,
S zajgó lelked elcsitítja lágyan:
Szép-e álmod, megtört szivű költő?
Érzed-e, hogy halmain honodnak
Most a szivek forróbban dobognak;
S azt susogja hulló lomb az ágon:
Lesz még egyszer ünnep a világon.

Mi zavarja csöndes siri álmod,
Tán kikeletet nyüzsgő ébredése?
Nem: hazád most ünneplő zarándok,
Nemzedet hiv ujjá-születésre.
Ébredj! lantod ihletése mellett
Hadd tanuljunk égő honszerelmet.

S zendüljön át bércezen, rónaságon:
Lesz még egyszer ünnep a világon.

Honszerelmet, mely tettekre késztet,
S kél nyomában diadal, dicsőség!
Hogy ne legyen gyilkos kór ez érzet,
Mely emészti kinnal győtri hőjét.
Sírba dönti zordon, rémes éjjel
Ronszolt aggyal, összedult reménynyel...
El a képpel! a szivünk ne fájjon:
Lesz még egyszer ünnep a világon!

Hagyd ó költő, hagyd a néma hantot:
Zengj nekünk dalt régi dicsőségről;
Csillogtassa bűvös-bájos lantod,
Mint a napfényt fellegek ködéből.
Hősi kardját villogtassa Árpád,
Győzelemtől riadjon a Kárpát
S az örömjaj véges-végig szálljon...
Lesz még egyszer ünnep a világon.

A mi csak szép: a lant róla zengjen,
A mi bánat: hurjain zokogjon;
S ha vigasz nincs a sivár jelenben,
A nagy multra minden sziv dobogjon.
S hogy hazája: — áldja érte sorsát —
Nem a tündér-, hanem Magyar-ország;
Mint a hogy én istenemet áldom...
Lesz még egyszer ünnep a világon.

Nemzetemnek szózatot költője,
Zengd, tanítsd, zugd, hirdesd: rendület-

Minden homlok csak ezt tündökölje,
Ez legyen vért minden honfi-keblen;
Ringó bölcsőnk, majdan siri ágyunk
Érted éljünk, csak téged imádjunk,
Verjen a sors keze, avagy áldjon.
Lesz még egyszer ünnep a világon.

Csüggedök ti, nézzétek a költőt,
Homlokára a jövő babért ad;
Átszenvedtünk annyi emberöltőt,
Elég volt az átok, börtön, verpad.
Egy érzésben csak egy gondolatban
Minden magyar szive összedobban:
Áldás, béke lesz szabad hazánkon...
Lesz még egyszer ünnep a világon!

Kulcsár Endre, a debreczeni főiskola költői szellemű tanára tartott ezután felolvasást Vörösmartyról, mely az ünneplő közönség figyelmét mindvégig lebilincste. Jellemző Vörösmartyt, mint költőt, mint a magyarság költői apostolát, kinek a költészet terén ugyanaz a proféta szerep jutott, mint Szechényinek a politikában. Vörösmarty műveiből vett alkalmas szemelvényekkel illusztrálta az ő felfogását, melyhez mindvégig következetesen fáradozott az erős magyar nemzeti szellem felébresztésén, a nemzeti öntudat és erő megteremtésén.

A gyönyörű felolvasás méltán vitta ki a hálás közönség elismerő tapsait.

Rendkívül bájos mozzanata következett ezután az ülésnek; Dóczy Ilona k. a. adta elő Vörösmarty »Szép Ilonka« cz. örök becsű költői elbeszélését. A »szép sugar lány« a költő képzelet világában termelt »szép Ilonka« jelent meg előttünk s gyönyörűen csengő, érzelemdu hangjával mintegy megjelenítette előttünk a király-idylt, az erdők szép virágának megható regényét. Meghatva hallgatta mindenki érzésről és tudásról egyaránt tanuskodó értelmes szavaiatát s alig akart vége szakadni a zajos tetszés nyilváníásoknak.

A Csokonai kör pedig gyönyörű csokorral kedveskedett bájos vendégének.

Az ünnepély sikerének méltó betetőzése volt a Vörösmarty »Szózat«-a, melyet a debreczeni összes dalárdák adtak elő Mácsay Sándor fősík. zenetanár vezénylete alatt az Egressy Béni átiratában. (A meghívókon sajtóhibából volt Mácsay Sándor átirata említve.)

A közönség felállva hallgatta végig a darabot, mely magával ragadta a sziveket.

Felségesebbet képze ni sem lehet, mint e magasztos ének, melyet mintegy másfél száz érczes hang ad vissza érzéssel, lelkesedéssel.

Dicséret és elismerés illeti a debreczeni összes dalegyleteket s a nagy zenei tudással vezénylő karnagyot, Mácsayt.

A közönség a legemelkedettebb hangulatban tavozott a fenyesen sikerült ünnepélyről, melyért a legteljesebb elismerés illeti a Csokonai Kör.

H. J.

H I R E K.

Uj díszdoktorok.

A bolond németektől vettük át azt a neveteseges czimkórságot, hogy ha valaki bizonyos számú iskolákon pótvizgák és protekciók után valahogy nagy nehezen atvergCdik, hálátmas peccséttel ellatott pergamentet és doktori czimet kapott. Annyi ma már nálunk a doktor, mint a bolondgomba, úgy hogy okos ember titkot kénytelen csinálni doktori mivoltából, különösen ha egy némely kollegájára gondol. Ma még a doktorságban is fokozatok lesznek. A pápistásodó budapesti egyetem (általilag tudomány egyetem) vaskalaposai kitalálták a díszdoktorságot. Ezt is a németektől vették át, melynek egyetemei a háborus időben nemcsak az őket szorongató hadvezéreknek, hanem azok lovászainak is készséggel kiadták a tudori oklevelet; dicséretre legyen azonban mondva — mikor egyik hódító vezér nemcsak inasa hanem lova számára is kért doktori oklevelet, azt felelték, hogy ők illet csak szamarak számára osztogatnak. A budapesti tud. egyetem a legujjabbban díszdoktorokká a következőket választotta meg: Prinz Adolf brüsszeli klerikális tanárt és Krausz Xavér Ferencz k a t h o l i k u s papot, továbbá Daruváry Alajost és Horánszky Nandort. Az egész ország gunyakazaja fogadja az egyetemi tanács ezen ostobaságot s ezek után csak azt várjuk, mikor fog 100 aranyat kitűzni a magy. tudományos akadémia azon egyén számára, a ki ki fogja mutatni, hogy irt e Horánszky Nandor ur valaha csak egy sort is, a melylyel a tudományt előbbre vitte volna? De ez mellekes, a fő az, hogy kedvébe járjanak a képviselői mandátumok jövő osztogatásának, a klerikalismus belügyminiszter jelöltjének.

* A braganzai herczeg Afrikában. Ferencz József braganzai herczeg — a debreczeni 7-ik Vilmos-huszárezred hadnagya — mint annak idején irtuk — három havi szabadságra ment egészségének helyreállítására. A szabadság decz. 1-én jár le. A

fiatal hadnagy-herceg kervényt intézett a hadügyminiszterhez, melyben szabadságának meghosszabbítását kéri április 1-ig. A miniszter a herceg óhájának eleget tett s a szabadságát engedélyezte. A braganzai herceg most kapott három havi szabadságot Afrikában fogja eltölteni, hol bátyja társaságában oroszlanokra fog vadászni. A herceg társaságában az afrikai vadászaton többen vesznek részt, a résztvevők névsorát most állítja össze a herceg.

* **Személyi hír.** Dr. Molnár Jenő Szent-tes képviselője családjával együtt városunkban időzik.

* **Zsoldics Mihály sorsa.** A borzalmas testvérgyilkosság még elő tettesét tegnap elszállították Illavára, a hol a reá szabott életfogytiglani fegyházbüntetést le fogja ülni. Az erős megtermett juhász erősen bizik, hogy 10—15 év múlva ki fog szabadulni, a mi lehetséges dolog is, mert megtörténhetik, hogy erős szervezete kibírja azt az óriási kín, a mi a fegyházzal jár. Érdekes, hogy mikor a fogházor megmondta neki a kivégzés után, hogy Papp Belát már felakasztották felsőhajtott: „Hala az égnek!” A fogházor szerint eddig példás magaviseletet tanusított a börtönben. Különben pedig e lapok nagyon tévesen ösmertették, mikor buta és tudatlan paraszt embernek tüntették fel, a ki csak földesurának halálos fenyegetésére volt hajlandó a gyilkosságot elkövetni. Mikola, szatmármegyei községben, a hol 20—25 évig lakott s a hol családja is lakik korántsem ösmerik olyan békés természetű, csendes embernek, mint azt országszerte elhírelték, s nagy meglepéssel fogadták, hogy életfogytiglani fegyházat kapott, mert szülőfalujában nem egy embernek okozott kellemetlenséget erőszakos, durva természetével, verekedéseivel.

* **Kecskeméti szenzációk.** A kecskeméti kedélyességre rossz napok járnak, a Pestmegyei Hirlap nevezetű napilap nyomdájában kiűtött a sztrájk. Es az ónszatríráival föl-föl tünező lapocskák most kisebb terjedelemben jelenik.

Ezt pedig nem lehet olyan ötletesen magyarázni, mint az elmúlt héten a sajtóhíbak zengerét, hogy „lapunk nygmdászai es értelmi szerzői N y i t r a y bácsi disznótoros vacsoráján nagyszerűen mulattak.” Ah, a disznótoroknak is lealdozott! Pedig napról-napra hirt adotta a jókedvű lapocskák egy-egy disznótorról.

Csak néhány napja még mily ünnepélyesen hangzott a Pestmegyei Hirlap következő értesítése:

— **Disznótorok évadja** lévén se szeri, se száma a disznók gyászos halála révén támadó kedélyes öszjöveteleknek. A disznók halálhörgése a disznótorokra éhes emberiség diadal kiállításába fullad bele. Ilyen diadal kiállításra készülnek az ipartestületi vendéglőben a derék Mákonyi Józsefnél szombaton estére, ahol hír szerint nagy es szép társaság fog halotti tort ülni egy disznón, a mely még most örvend a létnek es töpreng a lét es a nem lét kérdésein. — Szegény disznó!

Az átkos szedő-sztrájk persze most utját állja a sertés-nekrológ-költőzetnek, amely olyan szépen fejledezett Kecskeméten. — A Pestmegyei Hirlap most szűkre szabja a mondani valóját. — És egy rövid birecske szól egy tegnapi nagysemenyről a következő módon:

— **Nagyevő.** Söröli István kecskeméti szabóságod fogadásból megévett 35 muszka halat es 5 darab kiflit. Egyfolytában egy negyed óra alatt. Elégülten távozott es még most is simogatja a gyomrát.

Ez történt Söröli Istvánnal. Am a kecskeméti szenzációknak ezzel még nincs vége. A színházban előadták a Takácsokat es a premieren megtörtént, hogy — a pestmegyei Hirlap kritikája viszi világra — „Makó Ayda rövid, de hatásos szerepét oly demoni erővel adta, hogy nyílt színen csikarta ki a tapsot.” E nyílt színen való kicsikarás mellett szinte eltörpül a rendőrség működése. A rendőrség ugyanis a tapsolók közül több urat följegyzett.

* **Birtokmegoszlás Debreczenben** cz. gazdaság-történelmi es társadalmi tanulmány, amelyet Zoltai Lajos városi s. levéltárnok írott s a mely a magyar Gazdaszövetség kiadásában jelent meg, harmincz filleren kapható Debreczenben a szerzőnél (városi közlevéltárban.)

* **Vörösmarty ünnepély H.-Böszörményben.** A h jduböszörményi ev. ref. gymnasium tanári kara es tanulóifjúsága f. évi decz. 1-én, délelőtt 9 órakor a gymnasium tornacsarnokban „Vörösmarty ünnepély-t rendez, következő műsorral: 1. „Szózat”, szövegje Vörösmartytól, zenéje Egressy Benitől, énekli az ifjúsági énekkar. 2. Alkalmi költemény, Gaál Mózesétől, szavalja: Bertalan Imre VI. o. t. n. 3. Emlébeszéd, tartja: Butyka Boldizsar gym. tanár. 4. A vén cigány, Vörösmartytól, szavalja: Torma Béla VI. o. tanuló. 5. „Főti dal”, szövegje: Vörösmartytól, zenéje: Thera Károlytól, énekli az ifjúsági énekkar, melyre a n. é. közönséget tisztelettel meghívja az igazgatóság.

* **Rablóvilág Szatmár megyében.** Mint szatmármegyei tudósítónk írja, nem a legbiztosabb lábon áll a megye éjszakai részén a közbiztonság. Napról-napra nagyobb rablasok, lopások történnek s daczára, hogy a megye csendőrsége éjjel-nappal ébren van, a tetteseket nem sikerült még megcsipni. Az utóbbi két hónapban 25 drb. lovat loptak el a megyében, részint a mezőről, részint istállókból a nekül, hogy csak egy esetben is kézrekerült volna a lokkötő.

* **Vajda Hunyad vára újra épül.** — A főváros nevezeteségeinek száma nemsokára megszorodik eggyel. Ezt olvassuk ki a kormány által ma beterjesztett beruházási törvényjavaslatból, melynek egy része arról szól, hogy Darányi Ignác miniszter méltó es megfelelően diszes hajlékot készül építtetni a Mezőgazdasági múzeum számára. Ez az értékes es tanulságos múzeum a múlt év végéig a milleránis kiállítás történelmi csoportjának épületeben volt elhelyezve, céljának es rendeltetésének megfelelően. Csakhogy a múlt év végén le kellett bontani a csak rövid időre szánt, már erősen megrongálódott épületeket — s azóta bérelt helyiségben húzódott meg a múzeum kényelmetlenül es szűken, ugy, hogy vízügyi csoportja e helységben el sem fert.

Most két millió négyszázezer koronát kér a kormány a mezőgazdasági múzeum épületének költségeire; ebben a summában a telek beszerzésének költsége nincs benne, mert, ez egyik legörvendetesebb részlete a múzeum céljaira első sorban a kiállítás történelmi csoportjának egykori épületeit fogja állandó jelleggel újra fölépíttetni s kétségtelen, hogy a főváros erre a célra azt a helyet kész örömmel fogja ingyen átengedni. A mezőgazdasági múzeumot új hajlékában ki fogják egészíteni az erdészeti, vadászati s halászati részszel.

A miniszternek az új múzeum-épületre vonatkozó terve mindenképpen helyes es örvendetes. Pénzügyi szempontból azért, mert a múzeum eddigi költségei, a rossz elhelyezés mellett is kerék évi nyolczvanöt-zer forint terhet okoztak, holott az új megfelelő épület emelése mindössze 120.000 korona évi terhet képvisel. A főváros es közönsége szemontjából pedig azért örvendetes, mert Buda pest újra megkapja Vajdahunyad várát; ezt a magyar szívnak es szemnek kedves épületet melynek lebontását annak idején nagy sajnálattal látta mindenki.

* **Bródy jutalom es a Kócán Pályázat.** Ma nevezetes napja lesz az Akadémiának.

Rendkívüli közgyűlésre jönnek össze a tagok s e gyűlés egyedüli tárgya az 1900-iki Bródy-jutalom odaitétele. Ha a sokat emlegetett háromezer forintos jutalomdíj-sorsa eldőlt, nyilvános összeülés következik, a melyen a folyó ügyek előtt B a y e r József levelező tag mutatja be a jelentést a Kócán-pályázatrol.

* **Megbotoztak egy török herceget.** Furcsa kis botrány híret jelentik Konstantinápolyból. Ahmed Török császári herceg a minap Konstantinápolyban a Dolma Bagdse palotába kocszított. Utközben egy urasan öltözött ember ugrott fel a kocsi lépcsőjére es botjával egynehányszor alaposan végigvágott a hercegen. A botozó urat tüstént elfogták s kihallgatása alkalmával állítólag kisült, hogy osztrak ember es a nagykövetség kötelékébe tartozik. A vizsgálat többi részleteiről azonban mélységesen hallgat a nagykövetség is, meg a császári udvar is! Az is titok, hogy az ismeretlen miért botozta meg a herceget. azt hiszik azonban, hogy a botozás a herceg egy pikáns kalandjának kisse kellemetlen befejezése.

* **Árva leányból milliomos.** Hrabkó Mihály napszamos 8 év előtt halt el s árván hagyott három apró gyermeket. A minden támogatástól megfosztott gyermekeket a város vette pártfogásába s a szegények házába helyezte el. A gyermekek közül az egyik leányka milliomosné lett. A városi árvaszékhez ugyanis Amerikából egy irás érkezett, melyben Hrabkó Margit van megnevezve Hámori István pittspurgi kőszénbánya örököséül. Az elhunyt ugyanis nagybátyja volt a szegény árvának, kit a sors a nyomoruságból a gazdaságba emelt. Hrabkó Margit örökségét, melyt nagy lesz átveheti.

* **A photoplastikumot** tegnap óriási közönség nézte es valóban érdekes is a megnevezése. A párisi kiállítás plastikai fényképei oly tökéletesek es oly szépen domborodnak ki, mintha azok valóságban előttünk allának. Olyan ügyes dolog az egész, hogy nem eléggé ajánlatos annak a megnevezése, mert ehhez ritkán kínálkozik nálunk alkalom.

* **Epilóg.** Lapunk egyik múlt heti számában kisse erősen támadtuk meg (sz) urat egy helyi lapban közzétett újdonságról, (sz) ur hozzánk intézett levelében meggyőződen határozottan készséggel ismeri el: hogy sérteti szándéka nem volt, így mi uri es gavaléri kötelességünk tartjuk, hogy (sz) urral szemben kinyilatkoztatjuk, hogy sajnáljuk a dolgot s azt nem történetnek tekintjük.

* **Állategészségügy a megyében.** — Hajdumegye területén az elmúlt héten a következő állatbetegségek fordultak elő: Yezett, ség balmazújvárosi j. H.-Dorogh v. 1. u. — Takoykér es bőrféreg balmazújvárosi j. Hajdu Hadház 1 n. — Juhhimlő Hajdu Szoboszló v. 1 p. — Rühkór Hajdu [Szoboszló v. 1 u. — Sertészvész balmazújvárosi j. Balmaz-Ujváros 5 u. Hajdu-Hadház 1 u., Mike-Pércs 1 u., Tég-lás 1 p. nádudvari j, Naoudvar 18 u.

* **A debreczeni tisztviselők önszegélyző egyesületének** igazgatósága folyó évi november hó 25-en vasárnap délelőtt fél 11 órakor Gróf Dégenfeld tér 2 sz. a. az emeleten levő hivatalos helyiségében ülést tart melynek tárgyai lesznek: az igazgatói jelentések, kölcsönkérvények es segélyiránti folyamodások tárgyalása.

* **Tanu-díj.** A budapesti bűn'ető törvényészék ma egyik végárgyaláshoz megidézte tanuként Balogh János debreceni kereskedőt

is, aki a vallomás után kérte Eördögh András elnököt, ldgy fizesse meg az ő utiköltségét.

Az elnök: Mennyi az összege?

A tanu: Bizony alig futja 70 koronából, mert maga a vonatköltség és a kocsis 30 korona.

Az elnök: Hát aztán?

A tanu: Időmulasztás, koszt, és éjjeli szállás.

Az elnök: A szállodában mit fizetett éjjelre?

A tanu: Tíz koronát.

Az elnök: Hát hol aludt maga?

A tanu: A »Debreczen« fogadóban.

Az elnök: No nem kerülhet 5 forintba egy szoba.

A tanu: De a szobaleányok is dukál valamit adni.

Az elnök: Jó, jó, csak hogy a törvényszék nem arra való, hogy az ön magán gúztussit is kielégítse. Ezt mi nem térítjük meg.

* **Mit vegyünk férfiaknak karácsonyra?** Határozottan a legalkalmasabb karácsonyi és újévi ajándékok férfiak részére Schwartz Dániel tajtékpipa metsző üzletében a Bika szálloda épületében kaphatók u. m. csakis valódi tajtékpipák és szipkák, minden alakban és árban, valamint bőrből pénz, dohány és szivartarczák, sétatálcák ezüst foggantyúval már 4 frittól kezdve. Sakk és Domino játékok a legjutányosabb árban. Monogrammos és czimeres pipák mielőbb megrendelendő, hogy a kellő időre elkészülhessenek.

Beszélgetés Bali Mihálylyal.

Milyen ember a faddi hóhér?

Utazás Szathmártól Debreczenig.

Debreczen, nov. 26.

Ha valami gyöngye idegzetű ember kezébe vette az ó beti lapokat, azt hiszem nagyon hamar végzett velük. Mind telve volt borzalmassággal, az újságírói lelemenyesség által felkutatott legapróbb részletekkel, melyek a szathmári testvergyilkosságra vonatkoztak.

Nem kiméltek bizony senkit, semmit, egy-némely lap ugyancsak belemarkolt erősen a szerencsétlen ember családjának ügyeibe is és lehetetlen, sőt gyakran nem való dolgokkal tölti az amugy is borzalmas ügyet. Pedig szerintem sokkal helyesebb lett volna, ha marad a sajtó annál a szerencsétlen, nyomorult teremtsénel, a kivel immár végzett a földi igazságszolgáltatás és távol tartja magát az amugy is szörnyen sujtott család belső ügyeitől.

Papp Bélát menteni nem lehet ő rá kimondta a törvényt, kikiáltotta a világot, nem tagadta, nem szépitte ő maga sem, hogy »gyilkos«, hogy »testvergyilkos«, tehát kár és nem humánus dolog a sajtónak szépitni a dolgot olyan féle képpen, hogy az életben levőket, a nem bűnösöket, csak a sors véletlen szeszelyéből a gyilkoshoz közel állottakat compromittálja olyan dolgokkal, a melyeknek semmi alapjuk sincsen.

Ilyenformán járt el egy-némely lap, s mikor nem atallott olyanféle kijelentést tenni, hogy Papp Béla felesége, Nagy László szathmármegyei alispán leánya is tudott a gyilkosság előkészítéséről. Nem akarunk evvel a kellemetlen dologgal sokat foglalkozni, de azt határozottan állítjuk, hogy Papp Béla a sirlombházban semminemű ilyen kijelentést nem tett, sőt ami keveset foglalkozott is nejjével, megkérte a jelenlevő újságírókat, hogy lapjukban ne írjanak erről semmit.

Mi részünkről nem igen fogunk foglalkozni már a dologgal, hiszen az újságotlvasó közönség idegei már túl vannak csigázva az akasztótra és akasztásra vonatkozó részletekkel.

Az ilyen unaesthetikus dolgok csak izgalmára és idegeinek tönkretetésére való az

olvasóközönségnek, hagyjuk a témát a két krajczáros és zomoruhi stóriák szerzőinek.

A kíváncsiság nemcsak Papp Béla iránt volt nagy de az aktus másik szereplője Bali Mihály iránt is. Szathmáron mindenütt nagytömeg kísérte s ha a vendéglőben leült, rögtön zsufolásig megtelt a helyiség kíváncsi emberekkel.

Ugy, hogy a vendéglős teljesen ingyen adott Bali Mihálynak és segédeknek lakást és elemltet, mert a hol lenltek, mindjárt körül ültek őket és így kifizetődött a vendéglősnek az ellátás.

E sorok írójának alkalma volt a hóhérral hosszabb ideig beszélni, a mennyiben együtt utazott vele vissza Debreczenig. Megfigyeléseit a következőkben írja le:

Sokan félelmesnek képzelik a hóhért, azt az embert, aki egyebet sem csinál, mint a büntető igazságot borzalmasan ervényesíti és vannak kik nem ülnének le a közelében semmiért. Én mondhatom, hogy Szathmártól Debreczenig közvetlen közel-ültem Balihoz, beszélgettem sőt kezét is fogtam vele és mind-annak daczára még ez ideig semmi bajom sincs, sőt egészen meglepve konstataáltam, hogy nemcsak nem félelmes, de ellenkezőleg igen kedélyes ember Bali uram. Ha nem tudtam volna, hogy a hóhérral beszélek, sohasem néztem volna ki belőle. Alacsony termetű, fekete bajszu ember s inkább olyan jámbor polgár embernek néz ki, mint állami hóhérnak. Annál rabiatosabb segédje, illetve veje Hermann Adam. Nagy, magas, markos, fiatal ember, a polgári életben ő is földmives Faddon (Tolnam), mint apósa. Ő most szerepet először, ő húzta azt a kötelet, a mi a Papp Béla labán volt.

— Jól esik, azt mondja, hogy még is nem közönséges embert, hanem »urat« akasztotta melőször!

— Nem volt igazat?

— Egy kicsit, mert féltem, hátha nem lesznek elég ügyes? Huztam is a kötelet olyan erővel, hogy a hüvelyk ujjam még most is bizserget tőle!

— Van-e kedve máskor is működni?

— Hat ha »papának« tetszettem, én máskor is szívesen elmegyek.

A másik segéd Gold Károly, a ki nem zsidó, mint a lapok irták, nagy szőke bajszos, alacsony ember. Ő már Kozareknek is volt segédje s már vagy 50 ember kivégzésénél szerepelt. Egész uton a velünk egy kocsi-ban utazó fiatal asszonynak udvarolt, a ki sehogysem akarta elhinni, hogy ő a hóhér segéde.

Bali Mihálytól azt kérdeztem, hogy hogyan edzette meg a szívet olyan keményre?

— Nem vagyok én kérem köszívű, felett dunántúli kiejtéssel, nem tudom nézni, ha egy csirkét megölnek, de már a melyik embert fel kell akasztani, az nem érdeme! egyebet! Jó szívű ember vagyok én, a falumban is szeretnek engem, mert szívesen segítetek a kárkin. Szegény ember nem megy el én tőlem üres kezzel!

— Nem szokta sajnálni a deliquensket?

— Még eddig nem sajnáltam egyet sem. Különösen Francz Pált, a ki gyermekeket is ölt, szét téptem volna darabokra, de Papp Bélán megéset a szívem.

— Mit vett észre Papp Bélán, bátran viselkedett?

— Elég bátran. Mikor a Francz Pál kezét megkötöttem, az feljajdult, hogy fáj, de Papp Béla — pedig ugyancsak megszorítottam — meg sem szisszent, csak azt kérdezte, hogy miért kötöm meg a kezét. Én hogy vigasztaljam azt mondtam, hogy így hamarabb áll be a halál.

— Mit beszélt még Papp Bélával?

— Azt kérdezte tőlem, hogy sokat fog-e kinlődni. Én mondtam aztán, hogy »ne tessék félni, nem fog érezni semmit.«

»Csak kérem minél gyorsabban«. Ez volt az utolsó szava.

— Szoktak erőszakoskodni a deliquensek?

— Nem igen. Egy asszonyt akasztottam Horvátországban, az ki akarta kaparni a szemem. Egy meg azt kérte, hogy még egy kicsit hagyjam élni, de természetesen, nem lehetett.

— Eltorzult Papp Béla?

Nem. Éppen úgy nézett ki, mintha kóporsóban halt volna meg, csak a kötélt helye látszott a nyakán.

— A kötéllal mit csinált, mikor levették?

— Elképkedték a jelenlevők mind. Adtak is érte, ki egy forintot, ki többet, a kezéről való kötéltől még van egy darab, ha tesszik adok belőle.

Adott is egy darabot. És irt egy bizonyítványt, hogy:

Igazolom, hogy ezen kötélt, mejet G. S. hírlapíró urnak attam, Papp Béla kezéről való. 1900. 22—XI. Bali Mihály állami hóhér. Hermann Adam, Gold Károly.

Nevetve mesélte el, hogy Dénes ügyész azt mondta neki:

— Aztan többet ide ne jöjjön már Szathmárra, Mihály.

— Dehiszen nagyságos uram, már ugy látom, hogy lakni is ide kell jönnöm.

Szathmáron sokféle meghívták. A többek közt a törvényszéki orvosnál is volt uszonán, a hol igen intelligens társaság volt jelen. Alig győzött eleget tenni a sok meghívásnak. Még Szigetre is hívták, a hol két volt katonatársalakik: Tatár, vendéglős és Cziko, járásbíró, aki ugyan annál az ezrednél — VII. Vilmos huszárezred — volt önkéntes. De mivel gyengekédik, nem fogadta el a meghívást.

A közbeeső állomásokon sokan béméztek a kocsi-ba, hogy a hóhért láthassak, a mi őt egy cseppet sem zavarta, — mert mint mondta:

— Ha nem én volnék a hóhér, én is kíváncsi volnék.

Panaszkodott, hogy az utóbbi időben erősen meg volt hüvle s majdnem elpatkolt.

— Már azt hittem, nem akasztok több embert, mondta tréfásan, pedig keltek otthon, a családban, még öt gyerek van, a kik közt a legfiatalabb egy éves, meg az öreg edes apám is él a legjobb egészségben.

— Nem esik furcsán, ha azt mondják, hogy: »hóhér«?

— Nem. Sőt sokszor magam is mondom tréfálkozva, hogy: »Vigyázz, mert jön a hóhér!«

— Van kilátása most kivégzésre?

— Van, Egerben a Cserebogár Jóska gyilkosainál.

— Oda elmegyünk, szólt közbe Gold Károly, a Jóska-t ösmertem, jó cimborám volt, Debreczenben aztan elbucszunk barát-ságos kézszerítások közt, s alighogy megállott a vonat, a kocsis mindjárt tele lett, kíváncsiakkal, a kik borzadva suttogták.

— Az ott a hóhér!

Pedig nem is olyan rettenetes ember az a Bali Mihály!

Grósz Sándor.

Jó tanácsok korosabb egyének részére.

Ha az ember élete alkonyához ér s ha akár átélt betegségek folytán vagy egyszerűen a vér elgyengülése következtében az erők hanyatlottak, úgy gyakran elveszti az ember a kedvét és terhére válik az élet. Számos példa azonban megmutatta, hogy az ember igazságtalanul esik ketségbe s hogy az öregség dacára még aránylag új életet alakíthat magának, hogy erejét ismét visszanyerheti és az elgyengült vért ismét helyre lehet állítani. Akárhány sinylódó beteg hirtelen ismét viruló egészségben látunk, amint újra szerencsés napokat él. Ugyan minő szerrel érhetett el ilyen eredményt? A következő level Bachmann asszonnyól Bottinwyl-ben Zofingen melletti (Svájc) tudatja velünk a rendkívüli hatást melyet a Pink-labdacsok az ő egészségére gyakoroltak.

Oly gyenge voltam, írja Bachmanné, hogy minden munka nehezemre esett. Sem étvágyam, sem alomom nem volt és heves főfájásban szenvedtem. A vérem, öregseggemmel fogva, kétségtelenül úgy el volt gyengülve, hogy 65 éves koromban már a legcsekélyebb erőm sem maradt. De a Pink-labdacsok alkalmazása az egész tényállást megváltoztatta, mert amióta azokat használok, mindig jó étvágygyal eszem, kitűnően alszom s a fejfájások teljesen megszűntek. Erőmet ismét visszanyertem és most megint jól tudok dolgozni. Nagyon kívánatos volna, hogy mindazok, akik hasonló betegségekben szenvednek, hasonlóképpen a Pink-labdacsokat használják.

A Pink-labdacsok elvitathatlanul a vérnek kitűnő megújító szerét s a testierő egyik legjobb helyreállító szerét képezik. Hatalmas hatást gyakorolnak szegénység, sápkór ellen, oly betegségek ellen, melyek a kritikus öregség alkalmával fellépnek, valamint rheuma ellen gyermekek részére nem kevésbé hasznosak; mert erősítik a gyenge természetet és meggyógyítják az ezen korban oly gyakori sztr Vitustáncot s az angol kórt. Kaphatók minden gyógyszerárban, valamint a magyarországi fővárosban Török József gyógyszerárban Budapest Király utca 12. 1 frt. 75 kr dobozonként vagy 9 forintért 6 dobozonként.

Szerkesztői üzenet.

W. M. urhölgy Sarkad. A kérdéses tárcza mult szombati számokban jelent meg. A lap elküldéséről intézkedünk.
F. L. Szatmári tudósítónk a mint azt jeleztük is Löw József munkatársunk volt.
G... i M. Nem közölhető.

M. á. vasutak menetrendje 1900. okt. hó 1-től.

Debreczenből indul:

Budapest felé (gyorsvonat)	d. u.	4 16
Budapest felé (gyorsvonat)	reg.	9 01
Budapest—Nagyvárad felé	d. u.	12 36
Budapest—Nagyvárad felé	este	10 27
P.-Ladány—Nagyv. minden kedden déli		12 —
Csak P.-Ladányig vegyes vonat	este	7 10
Szatmár—M.-Sziget felé	d. u.	3 56
Szatmár—M.-Sziget felé	este	7 58
Szatmár—M.-Sziget felé	éjjel	2 56
Szatmár—M.-Sziget felé (gyorsv.)	d. u.	12 17
Szatmár—M.-Sziget felé (gyorsv.)	este	6 46
Csak Szatmárig	reg.	5 22
Miskolcz—Kassa felé	reg.	8 22
Miskolcz—Kassa felé	este	6 58
Szerencs—S.-A.-Ujhely—Kassa felé	d. u.	4 01
m. áll. v.-tól	reg.	5 28
vásártérről	reg.	5 51
H.-Böszörmény—		
m. áll. v.-tól	d. u.	4 06
vásártérről	d. u.	4 15
B.-Sz.-Mihály felé		
m. áll. v.-tól	d. e.	11 20
vásártérről	d. e.	11 20
Füzes-Abony felé m. á. v.-tól	reg.	4 42
Füzes-Abony felé vásártérről	reg.	5 —
Ohat-Kócs—Polgár felé m. á. v.-tól	d. u.	4 21
Ohat-Kócs—Polgár felé vásártérről	d. u.	4 31
Derecske—Nagy-Léta felé	reg.	9 35
Derecske—Nagy-Léta felé	d. u.	4 08

Budapestre érkezik:

A reggel 9 ó. 01 p.-kor induló gy.-v.	d. u.	1 50
A déli 12 ó. 36 p.-kor induló sz.-v.	este	8 10
Az este 10 ó. 27 p.-kor induló sz.-v.	reg.	5 45
A d. u. 4 ó. 16 p.-kor induló gy.-v.	este	9 40

Budapestről—Debreczenbe indul:

A d. e. 11 ó. 44 p.-kor érkező gy.-v.	reg.	6 50
A d. u. 3 ó. 36 p.-kor érkező sz.-v.	reg.	9 15
Az este 6 ó. 50 p.-kor érkező gy.-v.	d. u.	1 55
Az éjjel 2 ó. 40 p.-kor érkező sz.-v.	este	7 05
Az éjjel 2 ó. 40 p.-kor érkező sz.-v.		
(P.-Ladányig gy.-v. átszállással).	este	9 15

Debreczenbe érkezik:

Budapest felől gy.-v.	d. e.	11 41
Budapest—Nagyvárad felől	d. u.	3 36
Budapest—Nagyvárad felől gy.-v.	este	6 26
Budapest—Nagyvárad felől	éjjel	2 33
Budapest felől	reg.	7 41
Kolozsvár—Nagyvárad felől	reg.	5 14
M.-Sziget—Szatmár felől	reg.	7 51
"	d. u.	12 16
" gy.-v.	d. u.	3 55
M.-Sziget—Szatmár felől	este	10 12
Csak Szatmárról	este	6 45
(gyorsv.)	este	8 46
Kassa—Miskolcz felől	reg.	8 07
Kassa—S.-A.-Ujhely—Szerencs felől déli		12 07
Kassa—Miskolcz felől	este	7 53
vásártérre	reg.	8 09
máv.-hoz	reg.	8 17
B.-Sz.-Mihály—		
vásártérre	este	6 26
H.-Böszörm. felől		
máv.-hoz	este	6 35
vásártérre	d. u.	3 22
máv.-hoz	d. u.	3 30
F.-Abony felől vartérre	d. u.	5 36
m. á. v.-hoz	d. u.	5 45
Ohat-Kócs—Polgár felől vásártérre	reg.	7 50
máv.-hoz	reg.	8 —
Derecske—Nagy-Léta felől	reg.	7 18
"	d. u.	3 31

Nyilt-tér.

Borivóknak, kik a bort savanyvizekkel szedik, retik vegyíteni, mindenképp ezt a

MATTONI-FELÉ

GISSHÜBLER

SÁVANYVÍZ

Előnyök: E víz kőszömböket a bor savát és az italnak kellemes, ingerlő melléklet ad, aminek, hogy azt fokozta füstöl.

Kerestetik lehetőleg a Csapó vagy Czegéd utcai részben nagy magtár vagy üres ház udvarral évi bérletre. Értekezhetni Deutsch Samuelnél Boldogfalva utca 2 sz.

Cséplőgéprések, lendkerék, tengek, nagy vasajtók és vas ablakrácsok, kovács vas kapható Klein Jakab ócska vasáru telepén Piacz-u. 26. Nagy trafik udvarán. Ugyanott a legmagasabb árbao veznek át ócska vasat és mindenféle fémeket.

312.

Az 'István' gőzmalom társulat GYÁRTMÁNYAINAK ÁRJEGYZÉKE

Az 1887. április hó 18-án Budapesten tartott általános magyar malom-gyűlésen megállapított s 1887. évi június 1-én életbe lépett: eladási, fizetési és szállítási módokatokra vonatkozó egyezmények szerint.

ITT HELYBEN KÖTELEZETTSÉG ÉS ENGED-MÉNY NÉLKÜL.

Keszpénzfizetés mellett, zsákkal együtt korona értékben: 100 kiló

A. Asztali dara nagyszemű	28.60
B. Asztali " aprószemű	27.60
0. Királyliszt	27.60
1. Lángliszt kivonat	26.20
2. Elsőrendű zsemlye liszt	25.—
3. Zsemlye liszt	23.60
4. Elsőrendű kenyér liszt	22.60
5. Közép kenyér liszt	21.80
6. Kenyér liszt	20.—
7. Barna kenyér liszt	17.20
8. Takarmány liszt	11.80
11. Fimom korpa zsákkal	8.—
zsák nélkül	7.60
12. Durva korpa zsákkal	8.20
zsák nélkül	7.80
Csirke buza zsák nélkül	7.—

A zsákok súlytartalma, teljsúlyt tiszta súlynak véve.

A. B. 0—6 számig 85 kilogramm.
7. és 8. szám 70
11. és 12. szám 50

Debreczen, 1900. nov. 24.

Dr. J. G. POPP-féle

ANATHERIN

cs és kir. udvari fogorvos Wien, 13/6. Csak akkor valódi, ha a két címkén francia arany nyomásban czégem látható.

Az ön anatherinje kiváló szer a szájüreg fertőztelenítésére, valamint a száj és torok nyálkahártya gyuladása ellen. Meggyőződtem, hogy az ön Anatherinje savakat nem tartalmaz mint sok más szájviz.

Dr. FRANTZ H. fogorvos. Ára frt 1.40. frt 1.— 0.50.

Kapható Debreczenben Tóth Béla és Mihály István gyógyszerárban, továbbá a legtöbb gyógyszerárban és illatszerek-eskedésben.

Állandó nagy raktár a pályaudvaron.

AJÁNLOK

háztartáshoz

magyar szalon és porosz kőszemet, legkitűnőbb minőség és legolcsóbb árban.

Uj! Most érkezett Uj!

Tojás alakú szalon szén egyenrangú a porosz szénnel métermázsanként 4 korona zsákokban házhoz szállítva. — Pontos súly szigoruan ellenőriztetik.

Becses rendelményeket kér

Hevesi Gyula

Bankpalota, földszint 10.

Téli kabát prémmel
8 frttól.

Flanell és selyem
blousok.

Női és leány
félpaletok.

Feltétlenül a legelőnyösebben vásárolunk

szolid és izlósos

női felöltőket és

diszített női kalapokat

RÓZSA LAJOS

női divat termében

Debreczen, Kistemplom-bazár.

Divatosan diszített
női kalap 3 frttól.

Gyermekek köpenyek
3 frttól.

Szörmegallérok, muf-
tok és nyakcolliék.

Üzleti könyvek nagy raktára

HOFFMANN és KRONOVITZ

KÖNYVNYOMDÁJA

DEBRECZEN, a főpostával szemben.

Ajánlkozik:

nyomtatványok elkészítésére,

kereskedők, gyárosok és iparosok részére

Levélpapír cégnyomással

1000 drb. 3 frt 50 krtól feljebb.

Levélborték cégnyomással

1000 drb. 2 frttól feljebb.

Monogrammal ellátott

Lakadalmi és báli meghívók.

Eljegyzési kártyák

nagyon olcsón.

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában Debreczen, a főpostával szemben.